

STANISLAW LEM • **Aden**

Eden

© 2014 Barbara Lem and Tomasz Lem

İletişim Yayınları 243 • Dünya Edebiyatı 40

ISBN-13: 978-975-470-505-8

© 1997 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 1995, İstanbul
2. BASKI 1997, İstanbul
3. BASKI 2014, İstanbul

DIZI YAYIN YÖNETMENİ Murat Belge

YAYINA HAZIRLAYANLAR Türker Armaner, Bahar Siber, Güneş Akkor

KAPAK Suat Aysu

KAPAK RESMİ Vasiliy Kandinskiy, “Siyah ve Mor”, 1923

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Aysun Kara

BASKI ve CILT Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11

Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 03 21

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

STANISLAW LEM

Aden

Eden

İNGİLİZCEDEN ÇEVİREN *Olgun Baydemir*

STANISLAW LEM 12 Eylül 1921'de Lvov, Polonya'da (bugün Ukrayna), varlıklı bir ailenin çocuğu olarak doğdu. On iki yaşındayken babasının hediye ettiği daktiloyla yazmaya başladı. 1940'ta Lvov Üniversitesi'nde tıp okumaya başladı ancak ertesi yıl Sovyet orduları Polonya'yı işgal edince eğitimini yarıda bırakmak zorunda kaldı. Bu dönemde otomobil tamirciliği ve kaynakçılık yaptı. Yahudi kökenleri nedeniyle, İkinci Dünya Savaşı yıllarını sahte bir kimlikle geçirdi. 1945'te ailesiyle birlikte Sovyetler'e bağlı Ukrayna sınırları dahilindeki Krakov'a yerleşti ve babasının ısrarı üzerine burada tıp eğitimine devam etti. Askeri doktorluk sınavında kendi kararıyla soruları eksik cevaplayarak başarısız oldu. Ailesi tüm mal varlığını savaş sebebiyle kaybetti. Lem bir yandan üniversitede dersler vermeye, diğer yandan kendisini üne kavuşturacak eserlerini kaleme almaya başladı. 1946'dan itibaren çeşitli dergilerde şiir ve kısa öyküleri yayımlanmaya başlandı. İlk romanı *Czlowiek z Marsa* (Marşlı Adam) 1946 yılında *Nowy Świat Przygód* (Yeni Dünya Maceraları) dergisinde tefrika olarak yayımlandı. İlk bilimkurgu romanı olan *Astronauci* (Astronot) 1951'de yayımlandı. 1953'te tıp öğrencisi olan Barbara Lesniak'la evlendi. Bunu izleyen yaklaşık yirmi yıl boyunca aralarında *Aden*, *Gelecek Bilim Kongresi*, *Solaris*, *Soruşturma*, *Dünya'da Barış* ve *Fiyasko*'nun da bulunduğu çok sayıda roman yazdı. Sovyet rejiminin baskıcı politikaları nedeniyle bunların bazılarını yurtdışında yayımlamak zorunda kaldı. Edebiyatın yanı sıra bilim felsefesi, sibernetik, bilimsel spekülasyon ve edebiyat eleştirisi alanlarında da çalışmalar yaptı. Birçok üniversiteden fahri doktora unvanı aldı ve eserleri ulusal ve uluslararası ödüllere layık görüldü. 27 Mart 2006'da Krakov'da kalp rahatsızlığı sonucu hayatını kaybetti.

I

Yanlış bir hesaplama yüzünden gemi dikeye çok yakın bir açıyla daldı ve kulakları sağır edici bir çığıklıkla atmosfere çarptı. Adamlar kuşetlerinde yattıkları yerden damperlerin ezildiğini duydular. Ön ekranlar alevleri gösterdikten sonra karardı. Bař taraftaki akkor gaz yastığı, dış kameralar için çok fazlaydı. Kontrol odası sıcak kauçuğun pis kokusuyla doldu. Hızdaki azalmanın etkisiyle, adamlar geçici olarak görme ve duyma yeteneklerini yitirdiler. Son gelmişti.

Hiç kimse düşünemiyordu. Hiç kimsenin nefes almaya bile gücü yoktu. Solunumlarını, balon şişirir gibi, oksipulsatörler sağlıyordu. Az sonra gümbürtü kesildi. Her iki tarafta altı tehlike lambası yanmaya devam etti. Mürettebat kımıldadı. Çatlak kontrol tablosunun üstündeki uyarı sinyali kırmızıyı gösterdi. İzolasyon ve pleksiglas parçaları yerde süründü. Artık gürültü yoktu, cılız bir ışlık dışında.

“Ne?!” diyebildi boğuk bir sesle Doktor, lastik ağızlığını tükürdükten sonra.

Kaptan, “Yerlerinizde kalın!” diye uyardı, zarar görmemiş tek ekrana bakıyordu.

Gemi aniden bir takla attı; adeta dev bir kütükle üzerine vurulmuştu. Adamları saran naylon ağ, bir müzik aletinin teli gibi tıngırdadı. Bir an için her şey havada tepetakla asılı kaldı, ardından motor gürüldemeye başladı.

Son darbeyi beklerken gerilen kaslar rahatlamıştı. Gemi egzoz alevinin dikey kolonu üzerinde yavaşça alçaldı. Yardımcı güç devresi, yeniden umut verici bir şekilde titreşmeye başladı. Bu, birkaç dakika sürdü. Ardından duvarlar sarıldı. Titreşim giderek artıyordu; türbin yataklarında boşluk meydana gelmiş olmalıydı. Adamlar birbirlerine baktılar. Hepsi farkındaydı; artık her şey kontrol kanatlarının tutup tutmamasına bağlıydı.

Kontrol odası aniden çalkalandı; sanki çelik bir çekiç öfkeyle dışarıdan vuruyordu. Son ekran giderek bir halkalar kümesiyle kaplandı; konveks fosforişil koruma kararı. Tehlike lambalarının parlak ışığında, meyilli duvarlara adamların dev gölgeleri vuruyordu. Motor şimdi vınlıyordu. Altlarında bir gıcırta, bir parçalanma duydular; ardından tiz bir sesle bir şey koptu. Gövde sürekli sarsılmaktan duyar-sızlaşmıştı. Karanlıkta nefeslerini tuttular. Birden vücutları naylon bağları zorlayarak savruldu, ama ağların yırtılmasına neden olabilecek parçalanmış yüzeylere çarpmadı. Adamlar sarkaç gibi sallandılar...

Gemi çığ etkisinde kalmış gibiydi. Uzakta cansız yankılanmalar vardı. Fırlayan toprak parçaları dış çanak boyunca zayıf bir sesle kayıyordu.

Bütün hareket durdu. Altlarında bir şeyler damlıyordu. Damlama arttı, hızlandı; su sızıntısına benziyordu ve kızgın metalin üstüne damlaların birer birer düşmesi gibi, delip geçici, sürekli bir tıslama oluştu.

“Hayattayız,” dedi Kimyager. Karanlıkta hiçbir şey göremiyordu. Dört yanından kayışlarla bağlı naylon çantada sallanıyordu. Gemi, yatakla aynı doğrultuda duruyor olmalıy-

dı: Tersi söz konusu olsaydı yatak yatay olurdu. Bir şey tıkrıdadı, Doktor'un eski çakmağının soluk ışığı göründü.

"Yoklama," dedi Kaptan. Bu arada çantasının bir kayışı koptu ve bu, yavaşça, çaresizce havada döndürdü onu. Naylon korumanın içinden uzandı ve duvarda bir tutamak yakalamaya çalıştı.

"Burada," dedi Mühendis.

"Burada," dedi Fizikçi.

"Burada," dedi Kimyager.

"Buradayım," dedi Sibernetikçi başını tutarak.

"Benimle birlikte altı," dedi Doktor.

"Herkes burada. Tebrikler." Kaptan'ın sesi sakindi. "Ya robotlar?" Yanıt yoktu.

"Robotlar!!"

Sessizlik. Doktor'un parmakları yandı; çakmağı söndürdü. "Her zaman söylemişimdir, bizim hamurumuz daha sağlamdır diye."

"Bıçağı olan var mı?"

"Bende var. Kayışları keseyim mi?"

"Birileri kayışları kesmeden çıkabilirse daha iyi olur. Ben yapamıyorum."

"Ben deneyeceğim."

Güçlkle nefes alarak harcanan çabalardan sonra bir darbe duyuldu ve camlar ezildi.

"Yerdeyim. Yani duvarın üstünde," dedi Kimyager. "Doktor buraya biraz ışık ver ki size yardım edebileyim."

"Acele et. Bu şeyin sıvısı bitmek üzere." Çakmak yeniden parladı. Kimyager, Kaptan'ın kozasına gitti; ama bacaklarından ötesine yetişemedi. En sonunda yan fermuarlardan birini açmayı başardı ve Kaptan güm diye ayaklarının önüne düştü. İkisi birlikte daha hızlı çalışabildiler; az sonra hepsi kontrol odasının meyilli, yarı esnek duvarının üstünde ayakta duruyordu.

“Nereden başlayacağız?” diye sordu Doktor, Sibernetikçi'nin alnındaki keşiğe yara bandı yapıştırırken. Doktor, ceplerinde her zaman ufak tefek şeyler bulundururdu.

“Çıkıp çıkamayacağımızı göreceğiz,” diye yanıtladı Kaptan. “Öncelikle ışığa ihtiyacımız var. Doktor, burayı biraz aydınlat, kontrol tablosunda ya da en azından alarm sisteminde hâlâ akım olabilir.”

Bu kez çakmaktan yalnızca bir kıvılcım çıktı. Doktor, çakmağı, dizlerinin üstünde yerde kırık metal parçaları arasından bir şeyler çıkarmaya çalışan Kaptan ve Mühendis'in üzerine doğru arka arkaya çaktı.

“Bir şey bulamadınız mı?” diye sordu arkalarında duran Kimyager.

“Henüz hayır. Bir kibriti olan var mı?”

“En son üç yıl önce kibrit görmüştüm. Bir müzede,” diye belli belirsiz mırıldandı Mühendis. Dişleriyle bir kablonun dışını sıyırmaya çalışıyordu. Birden küçük, mavi bir ateş Kaptan'ın açık avuçlarını doldurdu.

“İşte akım,” dedi. “İş bir ampule kaldı.”

Yan panelin üzerindeki acil kutusunda sağlam bir ampul buldular. Keskin bir ışık kontrol odasını aydınlattı: Ortalık, kavisli duvarları olan bir tünel gibi görünüyordu. Kapı, üzerlerinde ve oldukça yüksekteydi.

“Altı metreden fazla,” dedi Kimyager umutsuzca. “Oraya nasıl ulaşacağız?”

“Bir zamanlar bir sirkte görmüştüm, beş adam birbirlerinin üstünde ayakta duruyorlardı,” dedi Doktor.

“Biz akrobat değiliz. Ama tabandan tırmanabiliriz,” dedi Kaptan. Kimyager'in bıçağını aldı ve süngersi yer kaplamasında kesikler oluşturmaya başladı.

“Basamak mı?”

“Evet.”

“Neden Sibernetikçi'den ses çıkmıyor?” diye sordu Mü-

hendis. Parçalanmış kontrol tablosunun üstüne oturmuş, voltmetreyle açıktaki kabloları deniyordu.

“Adam kendini kimsesiz hissediyor,” diye yanıtladı Doktor gülümseyerek. “Bir Siberetikçi robotları olmadan ne yapar?”

“Onları tamir edeceğim,” dedi Siberetikçi. Ekranlara bakıyordu; sarı ışıkları giderek sönükleşti.

“Akümülatörü de,” diye mırıldandı Fizikçi. Mühendis ayağa kalktı.

“O zaman görüntü geri gelir.”

On beş dakika sonra altı adamlı ekip geminin ön tarafına doğru çalışmaya başlamıştı bile. Önce koridora girdiler, oradan kendi özel bölmelerine geçtiler. Doktor’un kabininde eski bir el feneri buldular. (Doktor bir şeyler biriktirmeyi severdi.) Bunu yanlarına aldılar. Her taraf berbat olmuştu. Yerlere saçılan mobilya iyi durumdaydı; ama aletler, takımlar ve bazı araç gereç, içinde güçlkle yürüyebildikleri bir hurda denizi oluşturmuştu.

“Şimdi dışarı çıkmayı deneyelim,” dedi Kaptan, koridora geri döndüklerinde.

“Uzay giysileri ne durumda?”

“Hava uyum bölümünde. Zarar görmemişlerdir. Ama onlara ihtiyacımız yok. Aden’in solunuma uygun bir atmosferi var.”

“Daha önce burada bulunmuş olan var mı?”

“Bundan on iki yıl önce gemisiyle birlikte kaybolduğunda, Altain kozmik bir araştırma gerçekleştirmişti. Hatırladınız mı?”

“Ama hiç kimse iniş yapmamıştı, öyle değil mi?”

“Evet. Hiç kimse.”

İç kapak tepedeydi, eğimli duruyordu. Ortama yabancılıkları –duvarlar yer olmuştu, tavan da duvar– yavaş yavaş geçti.

“Bunun için canlı bir merdiven gerekecek,” dedi Kaptan. Doktor’un el feneriyle iç kapağı dikkatle incelemeye başladı. Hava geçirmez mühür sağlamdı.

“İyi görünüyor,” dedi Sibernetikçi boynunu uzatarak.

“Evet,” diye onayladı Mühendis. Direkleri büken ve aralarındaki ana kontrol tablosunu ezen korkunç gücün iç kapağı da sıkıştırmış olmasından korkuyordu. Ama düşüncesini kendine sakladı. Kaptan, Kimyager’e duvarın yanında durup eğilmesini söyledi.

“Bacaklar açık, eller dizlerde; böylesi senin için daha rahat olacak.”

“Her zaman bir sirkte çalışmayı istemişimdir,” dedi Kimyager yere çömelirken. Kaptan bir ayağını onun omuzuna koyarak yükseldi ve duvara yaslanarak nikel kaplı manivela kolunu parmaklarıyla yakaladı.

Önce sıkıca tuttu, ardından kendini koyvererek sallandı. Ezik cam parçalarının kilit mekanizmasına dolduğunu düşündüren bir gıcırta çıktı ve kol, bir çeyrek dönüş yaptıktan sonra durdu.

“Doğru yöne mi çeviriyorsun?” diye sordu el fenerini tutan Doktor. “Gemi onunla aynı yönde.”

“Bunu hesaba katmıştım.”

“Biraz daha güçlü çekemez misin?”

Kaptan yanıt vermedi. Diğer elini de manivela koluna getirmeye çalışıyordu. Tek eliyle sallanırken bu oldukça zordu, ama sonunda başardı; altında duran Kimyager’e çarpmamak için bacaklarını topladı ve kendini iyice yukarı çekip vücudunu bütün ağırlığıyla aşağıya bırakarak kolu birkaç kez çekti. Bu arada vücudu duvara çarpınca, homurdandı.

Üçüncü ya da dördüncü defada manivela biraz daha kırırdadı. Hâlâ iki inç kadar dönmesi gerekiyordu. Kaptan, bütün gücünü toplayarak kendini bir kez daha saldı. Manivela korkunç bir gıcırta kilit diline geçti; sürgü çekilmişti.

“Mükemmel, mükemmel,” dedi Fizikçi keyifle.

Mühendis hiçbir şey söylemedi, akli başka yerdeydi.

Sıra iç kapağın açılmasına gelmişti; bu daha da zor bir işti. Mühendis bölme kapısının kolunu denedi, ama hiç umut yoktu; borular çeşitli yerlerinden yarılmış ve bütün sıvı dışarı akmıştı. Doktor’un fenerinin aydınlığında çark, üzerlerinde bir ışık halkası gibi parıldadı. Jimnastik yetenekleri için fazla yüksekteydi: üç buçuk metreden fazla.

Kırık eşyaları, minderleri, kitapları bir araya getirdiler. Kütüphane, kalın gökyüzü atlaslarına kadar, sarsıntıdan tamamıyla sağlam çıkmıştı. Mühendis’in komutasında, birkaç yanlış girişimden sonra, adamlar bunlardan tuğla gibi yararlanarak bir piramit inşa ettiler. Altı ayak yüksekliğindeki bu yığını oluşturmaları yaklaşık bir saatlerini aldı.

“Bedensel işlerden nefret ederim,” diye soludu Doktor. Havalandırma birimindeki bir boşluğa sıkıştırdıkları fener, kütüphaneye gidip kolları kitaplarla dolu dönerlerken yollarını aydınlatıyordu. “Daha önce, sınırlı olanaklarla böyle icatların ortaya çıkarılabileceğine inanmazdım. Hele yıldız yolculuklarında...” Şimdi tek konuşan oydu. En sonunda Kaptan, arkadaşlarının yardımıyla piramite dikkatle tırmandı ve çarka parmaklarıyla dokundu.

“Henüz yeterli değil,” dedi. “İki inç kısa. Eğer zıplarsam hepsi devrilecek.”

“Bende şans eseri *Tachyon Teorisi* var,” dedi Doktor, elinde bir kütleyi kaldırarak. “Bu işimizi görür.”

Kaptan çarka sıkıca tutundu. El feneri kıpırdayınca gölgesi, şimdi tavan olan beyaz plastik kaplamanın öbür tarafına atladı. Kitapların birkaçı aniden yer değiştiren Fizikçi, “Dikkat et,” diye bağırdı.

“Elimizde itebilecek bir şey yok,” diye yakındı Kaptan hırıltılı bir sesle. “Kahretsin!” Çark ellerinden kaydı. Bir an dengesini kaybetti, ama toparlandı. Diğerleri de artık yuka-

rıya bakmaktan vazgeçip, kollarını birleştirerek, devrilmesini önlemek için dengesiz yükseltiyi bütün yönlerden sardılar. Kaptan çarkın kolunu yeniden tuttu. Bir kazınma sesinin ardından birdenbire kitaplar devrildi. Kaptan havada asılı kaldı, ama çark bir tam dönüş yapmıştı.

“On bir kez daha,” dedi kitap yığınının üstüne atlarken.

İki saat sonra iç kapak sorunu çözülmüştü. Açılmaya başladığında bütün mürettebat alkış tuttu.

Koridorun ortasında yukarıdan sarkan açık kapak, bölme-ye girmeyi kolaylaştıracak bir platform oluşturunuyordu. Giysiler sağlam çıkmıştı; içlerinde durdukları kilitli dolaplar şimdi yataydı. Adamlar bunların arasından geçtiler.

“Hepimiz çıkacak mıyız?” diye sordu Kimyager.

“Önce dış kapağı açıp açamayacağımızı görelim...”

Ama dış kapak, manivela ana gövdeyle kaynaşmış gibi, kırmıldamadı bile. Altısı birden omuzlarıyla yüklenip ittiler, ardından vidaları değişik yönlere çevirmeye çalıştılar, ama vidalar da dönmedi.

“Ulaşmak kolay; zor olan, karaya çıkmak,” diye bir sonuç ortaya attı Doktor.

“Çok zekice,” dedi Mühendis. Ter gözlerini yakıyordu. Kilitli dolapların üzerlerine oturdular.

“Açlıktan ölmek üzereyim,” dedi Sibernetikçi sessizlikte.

Fizikçi, “Bir şeyler yesek iyi olacak,” dedikten sonra ambara girmeyi önerdi.

“Mutfağı denesek daha iyi olur. Dondurucuda yiyecek var...”

“Ben yalnız beceremem. Yolda bir ton hurda var. Başka gönüllü yok mu?”

Doktor gitmeyi kabul etti. Kimyager de istemeyerek kalktı. Yarı açık iç kapağın çıkıntısında kafaları kaybolduğunda ve yanlarına aldıkları fenerin son ışığı da yok olduğunda Kaptan fısıltıyla konuştu:

“Hiçbir şey söylemek istemedim. Durumun farkındasınız, değil mi?”

“Evet,” dedi Mühendis. Karanlıkta Kaptan’ın ayakkabısına dokundu ve elini üstüne koydu. Bir desteğe ihtiyacı vardı.

“Dış kapağı kesebileceğimizi düşünüyor musun?”

“Neyle?” diye sordu Mühendis.

“Bir lehim bekimiz var.”

“Sen hiçbir lehim bekinin bir buçuk ayaklık bir seramiti kestiğini duydun mu?”

Sessiz kaldılar. Geminin derinliklerinden yankılı bir ses duyuldu; bir mahzenden geliyormuş gibiydi.

“Bu ne?” dedi Siberetikçi. Sesi sinirliydi, ayağa kalktı.

“Otur,” dedi Kaptan nazik, ama kesin bir sesle.

“Sence kapı... gövdeyle kaynaşmış mıdır?”

“Bilmiyorum,” diye yanıtladı Mühendis.

“Peki, neler olduğu hakkında bir fikrin var mı?”

“Atmosfere yaklaştığımızı düşünmediğimiz bir anda kozmik hızla atmosfere daldık. Ama otopilot hata yapmış olamaz.”

“Hatayı biz yaptık, otopilot değil,” dedi Kaptan. “Kuyruğu hesaba katmayı unuttuk.”

“Ne kuyruğu?”

“Atmosferi olan her gezegenden, hareket yönünün tersine doğru kuyruk şeklinde bir gaz tabakası uzanır. Bunu bilmiyor muydun?”

“Evet, tabii biliyordum. Demek böyle bir kuyruğun içine düştük? Ama yoğunluğu oldukça azalmış olmalı.”

“On üzeri eksi altı,” dedi Kaptan. “Ya da o civarda. Ama biz saniyede kırk beş milin üzerinde gidiyorduk dostum. Bizi bir duvar gibi durdurdu. İlk darbe buydu, hatırlıyor musun?”

“Evet,” dedi Mühendis. “Ve stratosfere girdiğimizde hâlâ altı ya da yedi mil yapıyorduk. Gerçekten de parçalara bölünmeliydik. Geminin buna dayanmış olması çok garip.”